

the theoretical and methodological analysis of the problem of professional stability of a psychologist there have been identified the following main components: cognitive, motivational, behavioral, emotional and volitional. Our study highlighted the ways and methods of the future specialist's professional stability formation. An introduced training «Optimization of the process of the future specialist's professional stability formation» includes methods of humanistic and cognitive and behavioral therapy, as well as modern Gestalt technologies. Levels of the training covered the levels of behavior, abilities, capabilities, beliefs. Psychotherapeutic techniques become dominant notions of perfection, self-efficacy, authenticity, on which the concept of optimization of the training process of the professional stability formation is formulated: a person who believes in his success, seeks to more clearly articulate the mission in life and his attitude to life and become a genuine. As a result, the empirical study revealed positive changes in the levels of motivation, self-esteem, personality orientation, willingness to self-development of the future expert.

Key words: professional stability, motivation, personality orientation, humanistic psychotherapy, cognitive and behavioral therapy, Gestalt – therapy, self-esteem, self-development, self-realization.

Отримано: 23.12.2013 р.

УДК 316.455.:37.015.3 (075.8)

Н.О. Видолоб

АКТУАЛЬНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ СТУДЕНТА-ПСИХОЛОГА У НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОМУ ПРОЦЕСІ ПЕДАГОГІЧНОГО ВНЗ

Н. О. Видолоб. Актуальні аспекти формування особистості студента-психолога у навчально-виховному процесі педагогічного ВНЗ. У статті аналізуються актуальні аспекти формування особистості студента-психолога у навчально-виховному процесі педагогічного ВНЗ, що в майбутній професійній діяльності передбачають персональну відповідальність за зміст і результати психологічного впливу, за компетентність прийнятих рішень, що стосуються як здоров'я, так і психологічного стану пацієнтів. Підкреслюється, що в навчально-виховному процесі підготовки майбутніх психологів з метою формування особис-

тісних рис варто дотримуватися підвищення ефективності навчально-виховного процесу, своєчасного виявлення труднощів, проблем та умов індивідуального розвитку особистості, корекції міжособистісних відносин усіх учасників педагогічного процесу, профілактики відхилень в індивідуальному розвитку та поведінці. Така підготовка є системою, що спрямована передусім на індивідуальну роботу з людиною з метою максимального виявлення її творчих здібностей та умов їхнього розвитку, формування здорового способу життя, подолання кризових життєвих ситуацій тощо.

Ключові слова: особистість, студенти-психологи, психологічний комфорт, морально-психологічний клімат, навчально-виховний процес, діагностика характеру, психологічні особливості.

Н. А. Выдолоб. Актуальные аспекты формирования личности студента – психолога в учебно – воспитательном процессе педагогического вуза. В статье анализируются актуальные аспекты формирования личности студента-психолога в учебно-воспитательном процессе педагогического вуза, что в будущей профессиональной деятельности предусматривают персональную ответственность за содержание и результаты психологического воздействия, за компетентность принимаемых решений, касающихся как здоровья, так и психологического состояния пациентов. Подчеркивается, что в учебно – воспитательном процессе подготовки будущих психологов с целью формирования личностных черт следует придерживаться повышения эффективности учебно-воспитательного процесса, своевременного выявления трудностей, проблем и условий индивидуального развития личности, коррекции межличностных отношений всех участников педагогического процесса, профилактики отклонений в индивидуальном развитии и поведении. Такая подготовка является системой, направленной прежде всего на индивидуальную работу с человеком с целью максимального выявления её творческих способностей и условий их развития, формирования здорового образа жизни, преодоления кризисных жизненных ситуаций и т.п.

Ключевые слова: личность, студенты-психологи, психологический комфорт, морально-психологический климат, учебно-воспитательный процесс, диагностика характера, психологические особенности.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. У сучасних умовах функціонування освітньої системи дещо змістилося змістове наповнення понять «особистість», «колектив», «взаємодія особистості і колективу». Потрапляючи вперше у професійне поле майбутнього фаху, студент-психолог частково обмежує особисту свободу на користь процесів колективотворення. Зважаючи на специфіку майбутньої професії, студент-психолог глибше, ніж інші соціальні групи, розуміє мотивацію індивідуального внеску у спільну діяльність, тому колектив одногрупників мож-

на вважати оптимальним середовищем для такого індивіда, що сприяє його психологічному розвитку та самореалізації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, у яких започатковано розв'язання цієї проблеми і на які спирається автор, виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується запропонована стаття. Серед вітчизняних дослідників проблему формування особистості педагога і психолога розглядали В.Андрущенко, В.Бакіров, М.Головатий, Є.Головаха, Г.Горак, А.Дорошенко, О.Дробницький, К.Жоль, А.Кравченко, Л.Левчук, В.Нестеренко, В.Пазенок, Н.Победа, А.Ручка, В.Шинкарук, В.Ярошовець, Т.Ящук та ін. Цими науковцями на даний час проаналізовано основні теорії особистісних цінностей, їх сутність, структуру та соціальну роль; визначено місце фундаментальних цінностей та їх зміст у загальній структурі формування особистості. Ученими визначено в контексті соціально-культурного розвитку українського суспільства роль фундаментальних особистісних цінностей у становленні майбутнього психолога, зокрема при формуванні його особистості.

У нашій статті на основі попереднього наукового досвіду розглядаються проблеми формування особистості психолога, які увійшли в систему цінностей будь-якого суспільства, утворюючи його фундамент, базис його соціального регулювання – фундаментальні основи.

Формулювання мети статті (постановка завдання). Метою написання статті є визначення концептуальних засад та обґрунтування аксіологічних аспектів формування особистості майбутнього психолога, аналіз гуманістичного освітнього середовища як чинника соціалізації та професійного становлення майбутнього психолога, актуальні аспекти формування, розвитку його творчої особистості.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Одна з особливостей процесу навчання і виховання у вищих навчальних закладах полягає в тому, що за своїм змістом ці процеси є суспільними, а за формою – особистісно-індивідуальними, безпосередньо пов'язаними з особистостями викладача і студента. Студент є об'єктом педагогічної діяльності. Результати діяльності педагога матеріалізуються в якості знань випускника ВНЗ, рівні його вихованості, спрямованості особистості та професійних вмінь, рисах характеру тощо. Своєрідність студента як об'єкта педагогічної діяльності знаходить вияв у тому, що він є водночас і суб'єктом діяльності: учасником навчально-пізнавальної,

науково – дослідної, комунікативної діяльності, а також він має власну життєву мету, свої способи її досягнення, свої можливості. І від того, наскільки глибоко викладач буде знати індивідуальні особливості студента і враховувати їх у навчально-виховному процесі залежатиме як результат взаємодії в системі «викладач – студент», так і кінцевий результат діяльності вищого навчального закладу – рівень фахової підготовки, розвитку та вихованості його випускників. Слід, безперечно, погодитись з думкою авторів «Креативної педагогіки і психології» О.В. Морозова та Д.В. Чернилевського, які зазначають: «Викладачеві необхідно володіти вмінням комплексно планувати задачі навчання і виховання, розвиваючи здібності студентів на основі вивчення їх реальних можливостей, виокремлювати головне, суттєве в змісті, правильно добирати методи, засоби і форми організації навчання і виховання, здійснювати диференційований підхід до студентів, створювати студентам необхідні умови для навчання, вміло використовувати вибраний варіант навчального процесу, при необхідності оперативно його коректуючи [5]». Студент є головною постаттю в навчально-виховному процесі. Не менш важливими є проблеми гармонізації міжособистісних стосунків у студентській групі, становлення його відносин з однокурсниками та викладачами. Зауважимо, що оптимальну функцію в гармонізації таких відносин відіграє, на нашу думку, психологічна служба системи освіти, зокрема для підвищення ефективності навчально-виховного процесу, своєчасного виявлення труднощів, проблем та умов індивідуального розвитку особистості, корекції міжособистісних відносин усіх учасників педагогічного процесу, профілактики відхилень в індивідуальному розвитку та поведінці. Психологічна служба є системою, що спрямована передусім на індивідуальну роботу з людиною з метою максимального виявлення її творчих здібностей та умов їхнього розвитку, формування здорового способу життя, подолання кризових життєвих ситуацій тощо [4]. Адже в майбутньому студентів-психологів чекає робота з людьми, які перебувають у складній життєвій ситуації, у стані депресії, стресу, внутрішньоособистісного або міжособистісного конфлікту, мають певні органічні чи психічні захворювання, відрізняються від інших нестандартними формами поведінки [2]. Такі умови роботи в майбутньому від фахівців-психологів передбачають організацію відповідної навчально-виховної діяльності, відповідальності й управління, яку слід формувати заздалегідь. У процесі навчання кожен студент-психолог, кожна особа повинна нести персональ-

ну відповідальність за зміст і результати своєї роботи, за компетентність прийнятих рішень.

Гуманізація особистості майбутнього психолога є найважливішим чинником гуманізації становлення професіонала в системі суспільно-економічних відносин, формування нових життєвих орієнтирів. Формування особистості студента-психолога має реалізуватися на всіх ділянках освітнього середовища, зокрема на факультеті психології. Ця педагогічна аксіома у свій час була озвучена ректором ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди» професором В.П. Коцуром: «У навчальному закладі, де студентів порівняно небагато, кожен студент є особистістю, таланти і здібності якого проявляються всесторонньо, студент – головна постать навчального закладу».

Студент-психолог як особистість потребує особливої уваги, справедливої вимогливості, тактовності, чуйності, це сприятиме процесу подальшої (після сім'ї і школи) соціалізації, формуванню в молодих людей морально-духовних якостей узагалі і гуманізму, зокрема [1].

У період навчання у ВНЗ особистість проходить декілька етапів власного становлення. Тому в навчально-виховному процесі варто дотримуватися ряду основних вимог, зокрема застосування специфічних методів і прийомів впливу на поведінку людини, що потребують високого професіоналізму з метою формування особистості студента-психолога з перших років навчання, високої відповідальності майбутнього спеціаліста за результати діагностично-корекційної роботи і за ті поради, які вони даватимуть пацієнтам, дотримання анонімності в роботі та необхідності дозованого надання інформації фахівцям різного профілю, батькам, дітям.

На сучасному етапі розвитку національної освіти актуальним є пошук оптимальної освітньої моделі, яка трансформує духовно-ціннісний досвід людства в інформаційне, духовно-ціннісне поле свідомості окремої особистості. У сьогоднішні пріоритетним у цьому сенсі є основний принцип організації соціально-філософського знання – принцип гуманістичної спрямованості особистості, важливими є також принципи системності, історизму, порівняльний, аналітичний методи, метод діяльнісного підходу до проблем особистості та людського буття.

Підкреслимо, що в процесі формування особистості студента-психолога важливими є професійні фундаментальні цінності, їх роль у фаховій культурі як сфері реалізації людських ціннос-

тей. Пріоритетною, на нашу думку, слід вважати роль фундаментальних цінностей у становленні української молоді, зокрема й при формуванні особистості психолога, в ракурсі соціально-культурної динаміки українського суспільства.

Фундаментальні особистісні цінності найбільш тривалі за терміном дії, вони зберігаються і передаються у діяльності психолога, переходячи від одного типу суспільства до іншого. Важливо сформувати їх так, щоб вони були якомога менш залежними від розвитку суспільства. Хоча при підготовці майбутнього психолога особистісні цінності усе ж розглядаються і в суспільно-колективному вимірі.

Зміни фундаментальних рис особистості фахівця-психолога у соціокультурній динаміці нашого суспільства є важливими трансляторами визнаних суспільством цінностей у світогляд молодих психологів.

Основними напрямками, на нашу думку, формування особистості студента можна визначити створення в освітньому середовищі ВНЗ сприятливих психолого-педагогічних умов для соціальної адаптації та інтеграції студентів у навчально-виховний процес; забезпечення психологічної підтримки кожної особистості у студентській групі та сприятливого психологічного клімату; організація координаційно-посередницької допомоги студентам у взаєминах з іншими суб'єктами освітнього процесу ВНЗ; уникнення авторитаризму та формалізму у стосунках викладачів і студентів; створення умов для творчої самореалізації кожного студента в доступних йому сферах життєдіяльності [4]. Проблема формування особистості майбутнього психолога є частиною загальної суспільної ситуації, серед проявів якої – світоглядна аморфність, розпливчастість внутрішніх ціннісних орієнтацій, аксіологічний драматизм.

Формування особистісних цінностей є нагальною соціокультурною проблемою, оскільки період навчання у виші є найважливішим соціокультурним чинником формування особистості. У наш час нагальною проблемою нової філософії освіти є концепція формування гуманістичної особистості з високою ціннісною свідомістю. Тому актуальним залишається питання про ціннісну особистість майбутнього психолога, формування аксіологічного світогляду.

Крізь призму актуальних проблем реформування освітньої парадигми на методологічних засадах пріоритету загальнолюдських цінностей постає низка невирішених важливих завдань, серед яких – проблема формування особистості студента-психо-

лога в системі підготовки майбутнього психолога. Трансформація сучасної освіти передбачає перехід від авторитарно-дисциплінарної моделі навчання до особистісно-орієнтованої, в основі якої – нова педагогічна етика, що змінює позицію учнів і вчителів у спілкуванні, визначає домінуючою формою навчального спілкування діалог, передбачає нові підходи до особистісного і професійного становлення психолога, формування його професійної парадигми у світлі нових вимог до сфери особистих ціннісних орієнтацій. Сучасному психологу доводиться працювати в умовах відсутності колишніх моноідеологічних установок, інколи самому формувати професійну покрокову систему, яка враховувала б мотиваційно-ціннісний і цільовий компоненти діяльності. З огляду на це, особливо актуальним є аксіологічний підхід до формування особистості майбутнього психолога, його ціннісної свідомості, оскільки роль психолога завжди була пріоритетною в плані трансляції громадянам морально-етичних цінностей, визнаних суспільством. Безперечно, справжній психолог у цьому сенсі – це той, хто сам засвоїв ідеї і цінності, які визначають гуманістичну особистість і орієнтують на ставлення до людини «завжди як до мети і ніколи не як до засобу [4]».

В основі аксіологічного підходу закладено, на наш погляд, принцип єдності особистісного і професійного розвитку майбутнього психолога на основі загальнокультурної підготовки, загальноосвітня, культурна і морально-виховна функції якої стосуються парадигми пріоритету інтересів людини і загальнолюдських цінностей. Такі концептуальні засади є методологічними для підготовки майбутніх психологів і формування їхньої особистості та професійних якостей.

Однією з головних умов формування особистості студента-психолога у педагогічному ВНЗ та вдосконалення системи навчання в демократичному суспільстві, що прямує до цього, є сприйняття кожного студента та учня як самостійної, творчої особистості, а також цілеспрямоване формування цих якостей, тобто гуманізація освіти. Засобом реалізації її є впровадження сучасних педагогічних технологій на основі детально розробленої теорії технологічного підходу у навчанні. У вищій школі також реалізується як інноваційна технологія кооперації, що розвивається, (Т.Ф. Акбашев), яка спирається на положення про те, що здатність до процесуальної взаємодії розвивається в людини, коли вона постає перед ситуацією, яку неможливо розв'язати індивідуально. Ця технологія передбачає конструювання кожним учасником спільної навчальної діяльності, необхідної для

узагальнення та систематизації отриманих знань. Визначення проблем, мети, планування, виконання практичних завдань, рефлексивно-оціночні дії здійснює сам студент, тобто він стає суб'єктом власної навчальної діяльності. Таким чином, студенти отримують досвід спільної роботи, а у викладача формується демократичний педагогічний стиль [2, с.164-166].

Висновки. Місце та роль фундаментальних особистісних цінностей у суспільстві визначаються передусім їх положенням у структурі цінностей та обсягом відповідних соціальних функцій, які вони виконують. Формування особистості студента-психолога – це умова утворення особистого духовного світу, що співвідноситься з духовним світом людства, тому що психологам належить провідна роль у сфері реалізації людських цінностей, психолого-емоційного впливу на іншу особистість.

Список використаних джерел

1. Глузман А.В. Профессионально-педагогическая подготовка студентов университета: теория и опыт исследования : монография /А.В. Глузман. – К. : Поисково-издательское агентство, 1998. – 252 с.
2. Матюшкин А.М. Психологическая структура, динамика и развитие познавательной активности / А.М. Матюшкин // Вопросы психологии. – 1982. – № 4.
3. Нісімчук А.С. Сучасні педагогічні технології : навчальний посібник / А.С. Нісімчук, О.С. Падалка, О.Т. Шпак. – К. : Просвіта; Пошуково-видавниче агентство «Книга пам'яті України», 2000. – 368 с.
4. Слоневська І.Б. Фундаментальні цінності у механізмі забезпечення цілісності суспільства / І.Б. Слоневська // Актуальні філософські та культурологічні проблеми сучасності. Збірник наукових праць. Київський державний лінгвістичний університет. Вип. 9. – К.: Видавничий центр КДЛУ, 2002. – С.27-33.
5. Психолого-педагогічні засади формування особистості студента як майбутнього фахівця з вищою освітою [Електронний ресурс]. – Режим доступу :http://pidruchniki.ws/11900216/pedagogika/psihologoedagogichni_zasadi_formuvannya_osobistosti_studenta_maybutnogo_fahivtsya_vischoyu_osvitoju

Spysok vykorystanyh dzherel

1. Gluzman A.V. Professyonal'no-pedagogycheskaja podgotovka studentov unyversyteta: teoryja y opyt yssledovanyja :

- monografija /A.V. Gluzman. – K. : Poyskovo-izdatel'skoe agentstvo, 1998. – 252 s.
2. Matjushkyn A.M. Psychologycheskaja struktura, dynamyka y razvytye poznavatel'noj aktyvnosti / A.M. Matjushkyn // Voprosy psichologyy. – 1982. – № 4.
 3. Nisimchuk A.S. Suchasni pedagogichni tehnologii': navchal'nyj posibnyk / A.S. Nisimchuk, O.S. Padalka, O.T. Shpak. – K. : Prosvita; Poshukovo-vydavnyche agentstvo «Knyga pam'jati Ukrai'ny», 2000. – 368 s.
 4. Slonevs'ka I.B. Fundamental'ni cinnosti u mehanizmi zabezpechennja cilisnosti suspil'stva / I.B. Slonevs'ka // Aktual'ni filososfs'ki ta kul'turologichni problemy suchasnosti. Zbirnyk naukovykh prac'. Kyi'vs'kyj derzhavnyj lingvistychnyj universytet. Vyp. 9. – K.: Vydavnychyj centr KDLU, 2002. – S.27-33.
 5. Psichologo-pedagogichni zasady formuvannja osobystosti studenta jak majbutn'ogo fahivca z vyshhoju osvitoju [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu :http://pidruchniki.ws/11900216/pedagogika/psichologoedagogichni_zasadi_formuvannya_osobystosti_studenta_majbutnogo_fahivtsya_vischoyu_osvitoju.

N.O. Vydolob. Current aspects of psychological student's personality formation in the educational process of higher educational pedagogical institution. The paper envisages relevant aspects of psychological student's personality formation in the educational process of higher educational pedagogical institution in future careers involving personal liability for the content and results of psychological influence, competence of the decisions relating to the health and psychological status of patients. It is emphasized that in the educational process of future psychologists training in order to form personality traits one should keep improving the efficiency of the educational process, the timely detection of problems, challenges and conditions of individual personal development, interpersonal relationships correction of all participants of educational process, preventing deviations in individual development and behavior. This training is a system aimed primarily at individual work with a man in order to maximize detection of creative abilities and the conditions of their development, promoting healthy lifestyles, overcoming crisis situations in life and so on. The transformation of modern education provides the transition from authoritarian disciplinary model of learning to learner-oriented, based on the new teaching ethics, which changes the position of the students and teachers to communicate, determine the dominant form of educational communication dialogue, suggests new approaches to personal and professional formation of psychologist shape his professional paradigm of new requirements in the scope of personal values.

Ke ywords: interpersonal relationships, psychological comfort, moral and psychological climate, the educational process, psychological characteristics.

Отримано: 7.12.2013 р.

УДК 159.9:371.1

А.В. Вознюк

Взаємозв'язок між складовими особистісного компонента психологічної готовності керівників до управління педагогічними працівниками та характеристиками керівників

А.В.Вознюк. **Взаємозв'язок між складовими особистісного компонента психологічної готовності керівників до управління педагогічними працівниками та характеристиками керівників.** У статті представлено результати дослідження взаємозв'язку між особливостями розвитку складових особистісного компонента психологічної готовності керівників до управління педагогічними працівниками та низкою їх соціально-демографічних й організаційно-професійних характеристик. Представлені дані статистично доводять, що індивідуально-особистісні характеристики керівників залежать від їх посади, рівня освіти, загального й управлінського стажу діяльності, а також від статі й віку керівників. Встановлено, що більша частина керівників освітніх організацій наголошує на важливості індивідуально-особистісних характеристик, які пов'язані зі ставленням керівників до процесу управління педагогічними працівниками в цілому.

Ключові слова: управління педагогічними працівниками, керівники освітніх організацій, особистісний компонент психологічної готовності керівників освітніх організацій до управління педагогічними працівниками.

А.В.Вознюк. **Взаимосвязь между составляющими личностного компонента психологической готовности руководителей к управлению педагогическими работниками и характеристиками руководителей.** В статье представлены результаты исследования взаимосвязи между особенностями развития составляющих личностного компонента психологической готовности руководителей к управлению